

VLAAMSE OUDERENRAAD

Advies 2017/1 op de conceptnota mobiliteitshulpmiddelen:

8 stappen naar een vernieuwd hulpmiddelenbeleid

Advies 2017/1 op de conceptnota mobiliteitshulpmiddelen:

8 stappen naar een vernieuwd hulpmiddelenbeleid

Inhoud

I. Krachtlijnen van het advies	3
II. Situering advies	4
III. Het belang van hulpmiddelen voor ouderen	5
IV. Algemene bemerkingen op de conceptnota	5
V. Specifieke bemerkingen conceptnota	7
Hergebruik mobiliteitshulpmiddelen (rentingsysteem)	8
Innovatie toelaten en marktwerking stimuleren	10
Uniek loket en snellere procedures	10
Kwalitatieve en efficiënte toewijzing met een degelijke controle	11
VI. Betrokkenheid en vertegenwoordiging van ouderen	12
VII. Knelpunten en aanbevelingen uit de praktijk	12
VIII. Referenties	15

I. Krachtlijnen van het advies

1. Op vraag van Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin Jo Vandeurzen brengt de Vlaamse Ouderenraad in dit document advies uit over de conceptnota mobiliteitshulpmiddelen – 8 stappen naar een vernieuwd hulpmiddelenbeleid.
2. De Vlaamse Ouderenraad wijst allereerst op het belang van hulpmiddelen in het dagelijks leven van vele ouderen. Mede dankzij het ter beschikking stellen van de juiste en betaalbare (mobiliteits)hulpmiddelen kunnen ouderen zelfstandig thuis blijven wonen en leven, alsook volwaardig participeren aan de samenleving. Ook in woonzorgvoorzieningen zijn ze onmisbaar. Deze hulpmiddelen (financieel) toegankelijk maken, is dus essentieel om ouderen met een beperking de mogelijkheid te bieden om actief ouder te worden.
3. In dit advies formuleert de Vlaamse Ouderenraad aanbevelingen om te komen tot een hulpmiddelenbeleid waarbij niet de leeftijd, maar de reële noden en behoeften van een individu bepalend zijn voor de terugbetaling van een hulpmiddel. De inkanteling van de mobiliteitshulpmiddelen (die voor de zesde staatshervorming al grotendeels leeftijdsonafhankelijk waren) in de Vlaamse Sociale Bescherming kan ertoe bijdragen dat personen met een mobiliteitsbeperking beter ondersteund worden. Naast deze inkanteling voorziet de Vlaamse regering tevens een bescheiden uitbreiding voor 65-plussers, voornamelijk gericht op elektronische rolstoelen. De Vlaamse Ouderenraad is tevreden met deze eerste, weliswaar kleine stap in de richting van een leeftijdsonafhankelijk hulpmiddelenbeleid, maar betreurt het feit dat de to-be fase nog maar eens onbeperkt in tijd vooruitgeschoven wordt. De opmaak van een toekomstgericht stappenplan voor de uitwerking leeftijdsonafhankelijk hulpmiddelenbeleid is voor de Vlaamse Ouderenraad fundamenteel en dringt zich op. Het uittekenen van een nieuwe Vlaamse regelgeving biedt een uitgelezen kans om de bestaande knelpunten, die door oudere gebruikers gesignaleerd worden, breed te analyseren en te remediëren.
4. De Vlaamse Ouderenraad pleit in het advies onder meer voor een meer flexibele regelgeving, waarbij alle mobiliteitshulpmiddelen permanent afgestemd kunnen worden op de specifieke noden, behoeften en levensomstandigheden van ouderen met een mobiliteitsbeperking. Een uitbreiding van het rentingsysteem kan hier een bijdrage toe leveren, maar de Vlaamse Ouderenraad wijst in het advies ook op mogelijke knelpunten rond het hergebruik van mobiliteitshulpmiddelen.
5. De Vlaamse Ouderenraad pleit er tevens voor om de beschikbare financiële middelen in te zetten met het oog op een vraag- en behoeftegestuurd welzijns- en woonzorgbeleid, en een doelgroep- en zorgoverschrijdende Vlaamse Sociale Bescherming. De objectief

vastgestelde noden en behoeften van de gebruikers moeten daarbij het uitgangspunt vormen.

6. Tot slot vraagt de Vlaamse Ouderenraad de betrokkenheid en vertegenwoordiging van oudere gebruikers in de nog op te richten adviesraad mobiliteitshulpmiddelen, alsook een brede informatiecampagne ten aanzien van gebruikers over de tegemoetkomingen voor mobiliteitshulpmiddelen.

II. Situering advies

7. Mobiliteitshulpmiddelen zijn sinds de zesde staatshervorming een Vlaamse bevoegdheid geworden. Dat heeft als gevolg dat het volledige pakket mobiliteitshulpmiddelen dat nu opgenomen is in de nomenclatuur van het RIZIV en terugbetaald wordt door de federale ziekteverzekering, vanaf 2019 ingekanteld wordt in de Vlaamse Sociale Bescherming (VSB). Het gaat onder meer om de terugbetaling van manuele rolstoelen, elektronische rolstoelen, orthopedische driewiel fietsen, loop- en stahulpmiddelen, scooters, anti-decubituskussens, onderstel zitschelp, ... De vergoeding van deze hulpmiddelen is nu bestemd voor alle personen die, ongeacht hun leeftijd, omwille van een definitieve mobiliteitsbeperking bepaalde activiteiten niet meer autonoom kunnen vervullen en hierdoor participatieproblemen ervaren. Daarnaast verleent het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) nog aanvullende tegemoetkomingen voor mobiliteitshulpmiddelen aan de doelgroep van personen met een handicap die voor hun 65 jaar een erkenning kregen van het VAPH.
8. Het streefdoel van de Vlaamse overheid is het realiseren van een hulpmiddelenbeleid waarbij ouderen, personen met een handicap en chronisch zieken, ongeacht hun leeftijd, de hulpmiddelen ter beschikking kunnen krijgen die ze nodig hebben en wanneer ze die nodig hebben. Naast het gedeeltelijk schrappen van de leeftijdsgrens van 65 jaar, zijn administratieve vereenvoudiging en het stimuleren van het hergebruik van hulpmiddelen belangrijke accenten die de Vlaamse overheid wil leggen in een vernieuwd hulpmiddelenbeleid als onderdeel van een doelgroep- en zorgoverschrijdende Vlaamse Sociale Bescherming. De [conceptnota 'mobiliteitshulpmiddelen: 8 stappen naar een vernieuwd hulpmiddelenbeleid'](#) schetst daarbij de belangrijkste uitgangspunten.
9. Op vraag van minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin Jo Vandeuren brengt de Vlaamse Ouderenraad in dit document advies uit over deze conceptnota. De Vlaamse Ouderenraad vertolkt in dit advies de stem van de ouderen. Mede dankzij (mobiliteits) hulpmiddelen kunnen ook ouderen met zorg- en ondersteuningsnoden actief ouder worden. Het behouden en versterken van zelfredzaamheid, langer op een (aan)gepaste

manier thuis kunnen wonen en blijven participeren aan de samenleving zijn hierbij voorname doelstellingen.

10. Het advies van de Vlaamse Ouderenraad beperkt zich tot de grote lijnen van de conceptnota. Breder beschouwingen over de Vlaamse Sociale Bescherming als geheel zijn terug te vinden in het [advies 2015/3 over de conceptnota Vlaamse Sociale Bescherming](#).

III. Het belang van hulpmiddelen voor ouderen

11. Om autonoom (eventueel met ondersteuning), kwaliteitsvol en veilig te kunnen wonen en leven is het voor ouderen essentieel dat ze kunnen beschikken over de juiste hulpmiddelen, kunnen leven in een (aan)gepaste woning en een toegankelijke woonomgeving en dat ze een beroep kunnen doen op innovaties en nieuwe technologieën die hen daarbij ondersteunen. Voor vele ouderen maken hulpmiddelen het verschil tussen enerzijds fysiek actief kunnen blijven en participeren aan de samenleving en anderzijds meer afhankelijk worden of in een sociaal isolement terecht komen.
12. Ouderen met mobiliteitsbeperkingen kunnen vandaag een vergoeding krijgen van de ziekteverzekering voor mobiliteitshulpmiddelen, maar daarnaast zijn ook andere hulpmiddelen (communicatie, ADL-ondersteuning, domotica, valpreventie, wagen- en woningaanpassingen, ...) onmisbaar binnen een volwaardig hulpmiddelenbeleid. Ouderen die vandaag na hun 65ste geconfronteerd worden met beperkingen die hen ervan weerhouden om actief te participeren aan onze samenleving, hebben volgens de huidige reglementering van het VAPH geen recht op een tussenkomst bij de aanschaf of huur van dergelijke hulpmiddelen. Voor de Vlaamse Ouderenraad moet elke persoon met een beperking recht hebben op hulpmiddelen die hem of haar helpen zelfstandig te leven en volwaardig te participeren aan de samenleving. De leeftijd waarop mensen een handicap verwerven, zou van geen belang mogen zijn (cfr. [standpunt 2012 over een leeftijdsonafhankelijk en efficiënt hulpmiddelenbeleid](#)). De uitwerking van een leeftijdsonafhankelijk hulpmiddelenbeleid is voor de Vlaamse Ouderenraad van fundamenteel belang en hoogdringend.

IV. Algemene bemerkingen op de conceptnota

13. De Vlaamse Ouderenraad is tevreden dat de conceptnota tot stand gekomen is in dialoog met onder meer de actoren van de reflectiegroep mobiliteitshulpmiddelen, waarbij ook vertegenwoordigers van ouderen, personen met een handicap en personen met een snel degeneratieve aandoening gesprekspartner waren. Het is voor de Vlaamse

Ouderenraad essentieel dat relevante en representatieve actoren actieve betrokkenen kunnen zijn en blijven in het proces naar een vernieuwd Vlaams hulpmiddelenbeleid.

14. De Vlaamse overheid schuift 8 stappen naar voor die moeten leiden tot een vernieuwd, leeftijdsonafhankelijk Vlaams hulpmiddelenbeleid. De eerste concrete stap is het leeftijdsonafhankelijk maken van de mobiliteitshulpmiddelen. De Vlaamse Ouderenraad is tevreden met deze eerste principiële stap naar een leeftijdsonafhankelijk hulpmiddelenbeleid, maar wijst tegelijk ook op de lange periode waarin de evolutie naar een leeftijdsonafhankelijk hulpmiddelenbeleid al op de agenda staat. De Vlaamse Ouderenraad ijvert al verschillende jaren voor het wegwerken van de bestaande verschillen en betreurt het feit dat alle andere hulpmiddelen pas in een latere fase aan bod zullen komen en de volgende grote stappen onbeperkt in tijd vooruitgeschoven worden naar een 'to be fase'. De Vlaamse Ouderenraad vraagt de opmaak van een toekomstgericht stappenplan dat aangeeft hoe en op welke termijn de Vlaamse regering voorstelt het volledige hulpmiddelenbeleid leeftijdsonafhankelijk te maken.
15. Uit de conceptnota blijkt dat de budgetten voor mobiliteitshulpmiddelen die voorzien zijn voor personen met een handicap vanuit het VAPH - en enkel voor hen beschikbaar zijn - gegarandeerd blijven. De Vlaamse overheid vertrekt met dit beleidsvoornemen opnieuw vanuit een bestaande verdeling van budgetten en niet vanuit een vraag- en behoeftengestuurde visie. Voor de Vlaamse Ouderenraad is het in de uitwerking van een effectief en leeftijdsonafhankelijk hulpmiddelenbeleid cruciaal om budgetten vanuit een invulling van objectief vastgestelde zorg- en ondersteuningsnoden te bepalen, waarbij de toegang tot kwaliteitsvolle hulpmiddelen voor alle personen met eenzelfde zorgbehoefte gegarandeerd wordt. Het lijkt de Vlaamse Ouderenraad wenselijk om de pistes voor het leeftijdsonafhankelijk maken van het hulpmiddelenbeleid te onderzoeken en het aantal ouderen dat na hun 65ste een handicap verwerft en financieel en/of materieel achtergesteld wordt te becijferen.
16. De inkanteling van de mobiliteitshulpmiddelen in de VSB is voor de Vlaamse Ouderenraad een positief gegeven. Door deze integratie kunnen lange aanvraagprocedures hopelijk verdwijnen en worden de zorgkassen voor alle vormen van financiële ondersteuning voor mensen met zorgnoden het voornaamste aanspreekpunt.
17. Hoewel de scope van de conceptnota zich beperkt tot de manuele en elektronische rolstoelen, stipt de Vlaamse Ouderenraad ook het belang aan van andere mobiliteitshulpmiddelen die een essentiële bijdrage kunnen leveren in het dagelijks leven van ouderen en een aanzienlijke impact kunnen hebben op hun mobiliteit en autonomie (wandelstok, rollator, anti-decubituskussen, wagenaanpassingen, ...). De Vlaamse Ouderenraad pleit ervoor om ook deze mobiliteitshulpmiddelen onder de loep

te nemen waarbij de sterktes, hiaten en verbeterpunten geanalyseerd kunnen worden met het oog op een volwaardig en leeftijdsonafhankelijk hulpmiddelenbeleid.

V. Specifieke bemerkingen conceptnota

Naar een leeftijdsonafhankelijk hulpmiddelenbeleid

18. De Vlaamse Ouderenraad staat positief tegenover de plannen van de Vlaamse overheid om in de intervalfase bestaande leeftijdsgrenzen weg te werken bij het toekennen van mobiliteitshulpmiddelen aan personen met een mobiliteitsbeperking. In deze eerste fase zal het mogelijk zijn om enkele kwalitatieve verbeteringen door te voeren inzake de mobiliteitshulpmiddelen. In tegenstelling tot het huidige systeem zal iedereen met een ernstige beperking, ongeacht de leeftijd, recht hebben op: aanvullende tegemoetkomingen voor de elektronische rolstoel; een uitbreiding van het onderhoud, herstellingen en aanpassingen voor gebruikers van een elektronische rolstoel; innovatieve producten die niet op de lijsten van erkende producten opgenomen zijn; een tweede manuele rolstoel voor gebruikers van een elektronische rolstoel en een rentingsysteem (hergebruik) van rolstoelen voor mensen met een snel degeneratieve aandoening.
19. Ouderen die een handicap ontwikkelen na hun 65ste verjaardag en hierdoor uitgesloten worden van de dienstverlening en het hulpmiddelenaanbod van het VAPH ervaren dit als discriminerend. Het is bovendien moeilijk te rijmen met het door België geratificeerde Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap dat in werking trad in 2009, waarbij alle regio's en overheden in ons land verplicht zijn om alles in het werk te stellen om personen met een handicap, ongeacht hun leeftijd, te integreren in alle domeinen van het sociale leven en ervoor te zorgen dat zij zonder enige vorm van discriminatie ten volle hun mensenrechten kunnen uitoefenen. Personen met een handicap worden daarbij omschreven als 'personen met langdurige fysieke, mentale, intellectuele of zintuiglijke beperkingen die hen in wisselwerking met diverse drempels kunnen beletten volledig, effectief en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving'. Het mag duidelijk zijn dat dit ook slaat op de beperkingen die sommige ouderen ervaren.
20. De historisch gegroeide leeftijdsgrens van 65 jaar loopt ook voorbij aan de huidige demografische en sociaal-culturele evoluties en strookt niet met het voornemen van de Vlaamse overheid om ouderen zelfstandig in hun vertrouwde woning of woonomgeving te laten wonen. De Vlaamse Ouderenraad vraagt de Vlaamse overheid om een faciliterend beleid te voeren waarbij ouderen maximale kansen krijgen om actief en zelfstandig ouder te worden en pleit ervoor om het hulpmiddelenbeleid open te

trekken en niet in grote mate beperkt te houden tot een beleid voor personen met een handicap tot 65 jaar.

Hergebruik mobiliteitshulpmiddelen (rentingsysteem)

21. Zoals de conceptnota weergeeft, worden de meeste mobiliteitshulpmiddelen momenteel aangekocht door de gebruikers en terugbetaald door de ziekteverzekering. Deze hulpmiddelen worden niet meer hergebruikt bij een overlijden of wanneer de noden van de gebruiker evolueren. Om deze investering niet helemaal verloren te laten gaan, bestaat er sinds 2007 in woonzorgcentra (ROB, RVT en Kortverblijf) een renting- of verhuursysteem waarbij drie types van rolstoelen (manuele standaardrolstoel, manuele modulaire rolstoel en manuele verzorgingsrolstoel) opnieuw ter beschikking gesteld worden indien ze nog bruikbaar zijn. De Vlaamse Ouderenraad ziet opportuniteiten in het uitbreiden van het hergebruik van hulpmiddelen met het oog op een duurzaam en (kosten)efficiënt hulpmiddelenbeleid en steunt het beleidsvoornemen van de Vlaamse regering om de piste van hergebruik grondig en breed te onderzoeken.
22. Binnen het rentingsysteem in woonzorgcentra zijn er geen hernieuwingstermijnen meer. Hierdoor kunnen de drie types van rolstoelen onmiddellijk en flexibel inzetbaar ingezet worden, waardoor er snel en efficiënt ingespeeld kan worden op de noden en behoeften van de gebruikers. Ook aanpassingen en herstellingen kunnen snel uitgevoerd worden. Naast deze voordelen zijn er ook een aantal knelpunten binnen het huidige rentingsysteem. Zo kan er door het beperkte aanbod niet altijd gekozen worden voor het meest gepaste hulpmiddel en is een oplossing op maat bijgevolg niet altijd mogelijk. In de praktijk zijn er soms bewoners voor wie een verzorgingsrolstoel niet meer voldoet, maar een aangepaste zitorthese nog een stap te ver is. Een tussenoplossing in het rentingaanbod zoals bijvoorbeeld een korrelzitschaal kan hier een oplossing bieden. Hierdoor kan er nog meer en beter ingespeeld worden op individuele noden en behoeften van gebruikers. Daarnaast zou het rentingsysteem nog flexibeler kunnen waarbij personen met een mobiliteitsbeperking snel en gemakkelijk verder geholpen worden, bijvoorbeeld in afwachting van een aanvraag voor definitief gebruik of voor een verlichting van rolstoel. Ook noodzakelijke individuele aanpassingen moeten snel en flexibel uitgevoerd kunnen worden voor alle gebruikers, ongeacht het moment, de leeftijd of de woonvorm.
23. Positief is het beleidsvoornemen om het rentingsysteem voor mobiliteitshulpmiddelen leeftijdsonafhankelijk uit te breiden voor personen met een snel degeneratieve aandoening (SDA). Door de huidige trage en ingewikkelde procedures komen rolstoelen veelal te laat of voldoen ze niet meer aan de evoluerende noden van gebruikers met een SDA. In het vernieuwde traject kan gelijk welk type rolstoel ingezet worden, op gelijk welk moment. Zo kan er continu en flexibel ingespeeld worden op de evoluerende

noden van een persoon met een SDA. De Vlaamse Ouderenraad waardeert de inspanningen voor deze doelgroep op vlak van mobiliteitshulpmiddelen maar benadrukt ook de nood aan andere hulpmiddelen.

24. Het rentingsstelsel zal vanaf 2019 uitgebreid worden naar de thuiszorg, in het bijzonder voor personen die niet erkend zijn als persoon met een handicap. In de praktijk zullen 65-plussers moeten instappen in dit stelsel. De Vlaamse Ouderenraad betreurt het feit dat er opnieuw een discriminerende factor wordt ingevoerd binnen het mobiliteitshulpmiddelenbeleid en vraagt een leeftijdsonafhankelijke uitbreiding van het rentingsstelsel.
25. Indien het rentingsstelsel in de thuiszorg ingevoerd zal worden op een gelijkaardige wijze en onder dezelfde voorwaarden als de renting in woonzorgcentra, heeft dit als grote voordelen dat enerzijds de onderhouds- en herstellingskosten voor manuele rolstoelen die thuiswonende ouderen nu moeten betalen, mee opgenomen kunnen worden in het terugbetaalde rentingforfait. Anderzijds wordt er zo ook komaf gemaakt met de bestaande (discriminerende) hernieuwingstermijnen voor 65-plussers, want deze zijn niet van toepassing in het rentingsstelsel.
26. Om ouderen met hulpmiddelen niet voor bijkomende financiële barrières te plaatsen, pleit de Vlaamse Ouderenraad ervoor om hen te vrijwaren van bijkomende financiële bijdragen voor onderhouds- en herstellingskosten, zoals dat nu reeds is voor rechthebbenden op tegemoetkomingen van het VAPH en bewoners van woonzorgcentra. Bovendien wordt zo vermeden dat er een nieuw leeftijdsonderscheid wordt gecreëerd dat in tegenstrijd is met het voornemen om te bouwen aan een leeftijdsonafhankelijk hulpmiddelenbeleid.
27. Verder stelt de Vlaamse Ouderenraad ook voor om in de overgangsfase bij de evaluatie van de hernieuwingstermijnen deze niet in het nadeel te laten spelen van ouderen die op een bepaald moment, voor het verstrijken van de hernieuwingstermijn, dringend een ander mobiliteitshulpmiddel nodig hebben. Met het oog op een leeftijdsonafhankelijk hulpmiddelenbeleid pleit de Vlaamse Ouderenraad voor het afschaffen van de discriminerende leeftijdsgrenzen als hernieuwingscriterium. De intensiteit van het gebruik is voor ieder individu verschillend en kan voor de Vlaamse Ouderenraad niet gekoppeld worden aan leeftijden. Een onderzoek naar mogelijke andere hernieuwingscriteria dringt zich op.
28. Veel ouderen denken bij hergebruik/renting automatisch aan de uitleendienst voor hulpmiddelen van de ziekenfondsen. Ze kunnen er terecht voor hulpmiddelen om tijdelijk te gebruiken. Nu er een uitbreiding van het rentingsstelsel voor de door de 6e staatshervorming overgedragen mobiliteitshulpmiddelen vooropgesteld wordt, is het

van groot belang om alle (potentiële) gebruikers zeer goed te informeren met een communicatiecampagne. Het moet voor personen met een zorgbehoefte en hun mantelzorgers duidelijk zijn waar ze terecht kunnen indien ze tijdelijk of permanent een hulpmiddel nodig hebben. Uit verschillende signalen van ouderen blijkt dat alleen al het woord 'renting' voor verwarring en onduidelijkheden kan zorgen.

Innovatie toelaten en marktwerking stimuleren

29. Het huidige (mobiliteits)hulpmiddelenbeleid wordt gekenmerkt door marktwerking en innovatie waarbij verstrekkers hun dienstverlening zo goed mogelijk trachten af te stemmen op de individuele noden en behoeften van de gebruikers. Het aanbod aan mobiliteitshulpmiddelen is uitgebreid en het is voor gebruikers niet evident om hun weg hierin te vinden. Duidelijke informatie, transparantie in het aanbod en de prijzen zijn cruciale elementen opdat gebruikers een geïnformeerde keuze kunnen maken. De Vlaamse Ouderenraad steunt het beleidsvoornemen om de effecten van het nieuwe mobiliteitshulpmiddelenbeleid zorgvuldig te monitoren, op vlak van kwaliteit en betaalbaarheid. Toegankelijkheid en non-take-up van hulpmiddelen moeten voor de Vlaamse Ouderenraad ook deel uitmaken van deze permanente monitoring.
30. Met de oprichting van een Bijzondere Technische Commissie binnen het Agentschap VSB zal het in de toekomst ook mogelijk zijn om als gebruiker een vergoeding te ontvangen voor producten die niet op de lijsten voorkomen. De Vlaamse Ouderenraad is tevreden dat de overheid inzet op flexibiliteit en er op die manier kort op de bal gespeeld kan worden. Innovaties kunnen hierdoor ook sneller ingang vinden. Dit vereist wel de nodige expertise bij de commissieleden zodat complexe hulpmiddelen goed, duurzaam en efficiënt ingezet kunnen worden.

Uniek loket en snellere procedures

31. De zorgkassen worden aangesteld als laagdrempelige aanspreekpunten voor informatie, aanvragen en uitbetalingen van de mobiliteitshulpmiddelen. De Vlaamse Ouderenraad ziet hierin opportuniteiten vanuit het perspectief van de gebruikers, op voorwaarde dat het loket voldoende gekend en toegankelijk is, ook voor mensen die beperkt zijn op vlak van mobiliteit en digitale geletterdheid.
32. Het dubbele circuit van het RIZIV en het VAPH wordt vervangen door één aanvraagdossier bij de zorgkas. Mobiliteitshulpmiddelen kunnen op die manier sneller toegekend worden. De voorziene digitalisering die moet bijdragen tot het vereenvoudigen van de bestaande procedures mag geen afbreuk doen aan de kwaliteit van de dienstverlening. De Vlaamse Ouderenraad pleit voor het behoud van een papieren circuit naast de digitale kanalen. Ook persoonlijke contacten zoals

huisbezoeken en telefoongesprekken kunnen een essentiële bijdrage leveren voor informatieverstrekking en advisering over mobiliteitshulpmiddelen. Voor de Vlaamse Ouderenraad moet een persoonlijke en vraaggestuurde benadering ten allen tijde centraal blijven staan.

Kwalitatieve en efficiënte toewijzing met een degelijke controle

33. Correcte indicatiestellingen en controles zijn essentieel om de kwaliteit voor de gebruikers te waarborgen. Het medisch voorschrift (Bijlage 19) is gebaseerd op het International Classification of Functioning (ICF) model van de Wereldgezondheidsorganisatie. Het ICF-model legt een sterke focus op het handelen wat essentieel is binnen de aanvraagprocedure voor mobiliteitshulpmiddelen. Het is een biopsychosociaal evaluatie-instrument dat zich baseert op de manier waarop mensen leven met hun beperking(en) en dat de sociale aspecten mee in rekening brengt. Zo kunnen bijvoorbeeld twee personen met dezelfde functiestoornissen totaal andere functioneringsproblemen ondervinden en dus ook nood hebben aan een ander hulpmiddel. De Vlaamse Ouderenraad steunt het voornemen om het bestaande inschalingsinstrument te behouden. Het toekennen en adviseren van hulpmiddelen op maat veronderstelt een indicatiestelling met aandacht voor de totale context en leefomstandigheden van een zorgbehoevende persoon, vertrekkende vanuit een holistisch referentiepunt en niet vanuit een diagnose, beperking of het bestaande hulpmiddelenaanbod. Binnen het systeem voor indicatiestellingen moet er ook een goed opvolgingssysteem voorzien worden want behoeften en persoonlijke doelstellingen evolueren met de tijd.
34. Voorschrijvende artsen en revalidatieteams hebben een grote verantwoordelijkheid inzake correcte indicatiestellingen. De Vlaamse Ouderenraad is tevreden dat de opdracht van de revalidatieteams in de toekomstige regelgeving niet alleen beperkt zal blijven tot de opmaak van een multidisciplinair functioneringsrapport, maar dat ze bij uitbreiding ook een duidelijk advies moeten formuleren over het type rolstoel en de noodzakelijke aanpassingen. De Vlaamse Ouderenraad benadrukt in dit kader het belang van verplichte en permanente opleidingen voor indicatiestellers zodat ze hun technische expertise kunnen vergroten en kennis kunnen overdragen om tot een kwalitatieve indicatiestelling en adviesverlening te komen.
35. Niet alle ouderen hebben ervaring met en kennis over hulpmiddelen. Vraagverduidelijking is niet altijd een evidente opdracht. Het is van belang dat ouderen goed weten wie hen kan bijstaan in het adviseringsproces, zowel thuis als in het woonzorgcentrum of het ziekenhuis. Het inschakelen van verschillende deskundigen (o.a. ergotherapeuten) kan bijdragen aan de betaalbaarheid en duurzaamheid van het hulpmiddelenbeleid door een betere match te realiseren tussen de persoon met een

zorgbehoefte en het toegekende hulpmiddel. Zo zullen er minder 'foute' hulpmiddelen aan de kant blijven staan en kunnen ouderen de nodige begeleiding krijgen om het hulpmiddel correct te gebruiken. De Vlaamse Ouderenraad vraagt ook meer aandacht in het onderwijs voor het belang en de juiste inzet van hulpmiddelen bij ouderen.

36. De Vlaamse Ouderenraad leest in de conceptnota een aantal punten met betrekking tot controle en kwaliteitsbewaking. Het is van belang om een efficiënt controlemechanisme uit te werken op basis van bepaalde kwaliteitseisen ter bescherming van de gebruikers. De Vlaamse Ouderenraad denkt onder meer aan het bewaken van de kwaliteit van de indicatiestellingen, het erkennen van bandagisten als 'gemachtigde leveranciers', een kwalitatieve advisering en kwaliteitseisen ten aanzien van het hulpmiddel zelf. Ook is er aandacht nodig voor een efficiënte en effectieve communicatie en informatie-uitwisseling tussen de verschillende betrokken actoren met het oog op goed geïnformeerde gebruikers.
37. Elektronische rolstoelen kunnen momenteel via een specifieke testprocedure eerst getest worden. De Vlaamse Ouderenraad meent dat een testperiode ook voor sommige andere hulpmiddelen waardevol kan zijn om niet-gebruik of foutief gebruik te vermijden en het juiste hulpmiddel bij de juiste persoon te krijgen.

VI. Betrokkenheid en vertegenwoordiging van ouderen

38. Uit de conceptnota blijkt dat de stem van de gebruikers meer dan in het verleden vertegenwoordigd zal worden, onder meer in de Adviesraad Mobiliteitshulpmiddelen als onderdeel van het Agentschap VSB. Het is voor de Vlaamse Ouderenraad absoluut na te streven om blijvend rekening te houden met de noden van de gebruikers en hen inspraak te geven in de aanloop naar een vernieuwde regelgeving. De Vlaamse Ouderenraad vraagt om betrokken te worden als stakeholder bij het hulpmiddelenbeleid.

VII. Knelpunten en aanbevelingen uit de praktijk

Anna woont in een woonzorgcentrum en zit het merendeel van de dag in een verzorgingsrolstoel. Sinds kort heeft ze decubitus (doorligwonden). Er bestaan zeer goede anti-decubituskussens, maar deze worden binnen het rentingsysteem enkel terugbetaald in combinatie met een modulaire rolstoel.

De Vlaamse Ouderenraad pleit voor een aanpassing in de regelgeving zodat ouderen met een zwaardere zorgbehoefte ook een terugbetaling kunnen ontvangen voor een anti-decubituskussen in combinatie met een verzorgingsrolstoel.

Miel woont in een woonzorgcentrum. Hij kreeg vorige week een hersenbloeding en kon meteen erna niet meer zelfstandig stappen. Het revalidatieteam van het ziekenhuis vroeg voor hem een verzorgingsrolstoel aan. Na maanden revalidatie is Miel weer aan de beterhand en zou hij zich beter voelen in een modulaire rolstoel of een standaard rolstoel. In de praktijk blijkt het echter niet evident te zijn om 'te verlichten' van rolstoel...

De Vlaamse Ouderenraad pleit voor een zeer flexibel en soepel systeem, waarbij ouderen op een vlotte manier een mobiliteitshulpmiddel kunnen aanvragen en wanneer het nodig is ook een beroep kunnen doen op een ander hulpmiddel. Enerzijds een verlichting van rolstoel en anderzijds een verzwaring indien nodig.

Sofie woont thuis en verplaatst zich met een rollator binnenshuis. Ze kan zich buitenshuis niet meer zelfstandig verplaatsen voor lange afstanden. Wanneer haar familie op bezoek komt, willen ze graag gaan wandelen. Sofie vraagt een rolstoel aan en tijdens de aanvraagprocedure valt Sofie, met een heupfractuur als gevolg. Sofie kan niet meer stappen en heeft tijdelijk nood aan een verzorgingsrolstoel. Door de huidige complexe, lange aanvraagprocedures is het lang wachten en kunnen de noden geëvolueerd zijn tegen dat het hulpmiddel er is.

De Vlaamse Ouderenraad vraagt ook een flexibel en soepel systeem in de thuiszorg. Ook daar moeten ouderen op het juiste moment over het juiste hulpmiddel kunnen beschikken zonder dat ze al te lang moeten wachten. Een uitbreiding van het rentingsysteem kan hier een oplossing bieden.

Raf woont thuis en ervaart de laatste weken meer en meer evenwichtsproblemen. Zijn buurman heeft een rollator en gaf hem reeds goede raad. Raf heeft geen familie en gaat zelf op zoek naar hulp. Tijdens zijn zoektocht merkt hij dat de keuze groot is (verschillende leveranciers, grootwarenhuis, ...). Hij ziet het bos door de bomen niet meer...

De Vlaamse Ouderenraad benadrukt hierbij het belang van duidelijke informatie aan personen met een zorgbehoefte. Het is belangrijk dat ze tijdig correcte informatie ontvangen over de mogelijkheden van hulpmiddelen en er samen met hen naar een oplossing gezocht wordt om bepaalde doelstellingen te bereiken. Ouderen met een mobiliteitsbeperking moeten dankzij advies, informatie en begeleiding geïnformeerde keuzes kunnen maken (in samenwerking met verschillende zorg- en welzijnsactoren, verstrekkers van hulpmiddelen) met het oog op een hulpmiddel dat aansluit bij hun noden en wensen. De Vlaamse Ouderenraad is bezorgd over het feit dat sommige ouderen kiezen voor een snelle aankoop van een hulpmiddel in een alternatief circuit, zonder dat ze hierbij een gepast advies ontvangen over het doel en het correct gebruik ervan.

Fien is tachtiger en werd vorig jaar getroffen door een beroerte. Hierdoor is ze gedeeltelijk blind en verlamd aan de linkerarm. Ze ondervindt problemen bij het wassen, aankleden en eten, maar ook bij het lezen van haar krant en het invullen van

kruiswoordraadsels. Een elektronische loep en een eetapparaat zouden haar erg kunnen helpen, maar beide hulpmiddelen zijn onbetaalbaar voor haar.

David is 64 en heeft sinds twee jaar problemen ten gevolge van een beroerte. Hij heeft spraakproblemen en is eenzijdig verlamd. Dankzij de ondersteuning van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap heeft hij nu een traplift, een douchestoel, een aangepaste keuken en verschillende handgrepen in zijn woning. Hierdoor kan hij in zijn eigen huis blijven wonen en worden ook de zorgen die hij van zijn vrouw en kinderen krijgt minder zwaar.

In dit voorbeeld onderstreept de Vlaamse Ouderenraad nogmaals het belang van een volledig leeftijdsonafhankelijk hulpmiddelenbeleid met het oog op actief ouder worden.

Goedgekeurd door het dagelijks bestuur op 25 januari 2017.

*Jul Geeroms
Voorzitter*

*Nils Vandenberghe
Directeur*

VIII. Referenties

Belgische gezondheidsenquête 2013, WIV/ISP Rapport 1: Gezondheid en welzijn, p11
https://his.wiv-isp.be/nl/Gedeelde%20%20documenten/summ_HS_NL_2013.pdf

Vande Gaer, E., Maes, B., Kuppens, S., 2015. Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Vergelijkende studie van bestaande inschalingen voor de zorg voor personen met een handicap en ouderen met het oog op de inschatting van de huidige hulpmiddelenbehoeften.

Vlaamse Ouderenraad, 2012. [Standpunt 'Een leeftijdsonafhankelijk en efficiënt hulpmiddelenbeleid: leeftijdsdiscriminerende effecten in de werking van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap'](#)

Vlaamse Ouderenraad, 2015. [Advies 2015/3 over de conceptnota Vlaamse sociale bescherming](#)

Vlaamse Ouderenraad, 2016. [Advies 2016/1 over de conceptnota Vlaams welzijns- en zorgbeleid voor ouderen](#)